

ВАСИЛЬ ЧУБИК

НАДИБИ

ВСИЛЬ ЧУБИК

НАДИБИ

короткий історичний нарис

Надиби

2013

“Надиби” – лаконічна ілюстрована праця, у якій розкрито історію села Надиби, від найдавніших часів до сьогодення: подано легенди про виникнення Надиб, факти найдавніших документних згадок про село, висвітлено становище Надиб у часи кріпаччини, коротко розказано про постаті, імена яких пов’язані із селом, приділено увагу архітектурним пам’яткам села, зокрема Успенській церкві, згадано про річку Стривігор (Стрв’яж) та про пасіку Михайла Романишина, наприкінці праці вкраплено відомості про писанкарку Юлію Бурко (Романишин), яка народилася і виросла в Надибах.

© **Василь Чубик**

© **Надиби, 2013**

ВІД АВТОРА

Один із найвидатніших істориків України Михайло Грушевський казав: “Народ, який не знає своєї історії, не має майбутнього”. І цей вислів стосується не лише нації вцілому, але й кожного з нас зокрема, бо ж історію має все, що виникло в певний час та існувало до певного моменту чи існує досі. Так і наше село Надиби колись виникло, чомусь отримало саме таку назву, мало різний національний склад населення, певний побут і традиції. Часом ми про це знаємо зовсім мало, а буває що й взагалі не знаємо. Трапляється, що намагаємося віднайти якусь інформацію у глобальній мережі Інтернет, і тут або віднаходимо якісь скупі відомості, що часто недостовірні, або нічого не знаходимо. Так на польських веб-сайтах, можна знайти інформацію про Надиби, але значна більшість із нас польською тільки розмовляє або ж взагалі її не знає, тому скористатися такими джерелами можуть одиниці. З іншої сторони, ті що можуть читати, не завжди можуть віднайти, адже часто не знають як і де вести пошук. Власне тому опубліковую відомості, які зібрав на протязі трьох останніх років, переглядаючи вітчизняні і польські веб-сайти, перечитуючи монографії, енциклопедії, періодику, розшукуючи певні світлини, у вигляді короткого історичного нарису. Відтак Вам, шановні мої надибчани, має бути цікаво читати цю працю, не лише тому, що вона ілюстрована, але й тому, що доступно викладено її зміст. Тож бажаю бажаю Вам приємного читання і невеличкої порції естетичної насолоди!

Ваш Василь Чубик

НАДИБИ

Де над полем пливуть в далеч хмари,
Де розкинулись нивки малі –
Прикарпатські пейзажі, як чари,
У моєму простому селі.

У моїх, у чудових Надибах
Де красується пасіка й ліс,
Де уперше побачив світ Божий,
Де дитинство минуло, де ріс.

Повертаюсь сюди я у свято, –
Як в дитинство, – на отчий поріг,
Мов всміхається ба тьківська хата,
Що у світ виряджала усіх.

О мої мальовничі Надиби –
Тихий потік, плакуча верба.
У моїх, у далеких дорогах
Завжди, рідні, за вами журба.

Повертаюсь сюди – забуваю
Про турбрти й тривоги свої,
Бо на мене тут завжди чекають
Тато й мама привітні мої.

ЛЕГЕНДИ ПРО СЕЛО НАДИБИ

* * *

Колись на місці, де розташоване село було велике болото, що завдавало людям, які проходили цією місцевістю, великих труднощів у її подоланні. Тому вони стали замислюватись, як би подолати це болото, щоб було зручно і швидко. Згодом зробили палиці, названі дибами, що допомагали без особливих труднощів долати болото, яке до цього вважалось непрохідним. Минали роки – болото почало висихати, згодом місцевість стала придатною для забудови і, тут було засноване село, назву якому дали ті самі палиці, що називались дибами, бо за доброю старою звичкою люди, йдучи в село, і далі говорили, що йдуть на диби. Так і виникла назва нашого села, що так і звучить – **НАДИБИ**.

Верхня частина села Надиби. Вид з лісу

* * *

Інша легенда розповідає, що монголо-татари під час своїх набігів жорстоко катували селян, підвішуючи їх на диби (старовинне знаряддя для тортур), і так було замордовано чимало місцевого населення. Щоб зберегти пам'ять про замучених людей, жителі з околиці назвали місце катувань – надиби. Згодом, у цій місцині було засноване село, назва якого так і залишилася – **НАДИБИ**, на знак пам'яті про тих, що безневинно померли мученицькою смертю на території поселення.

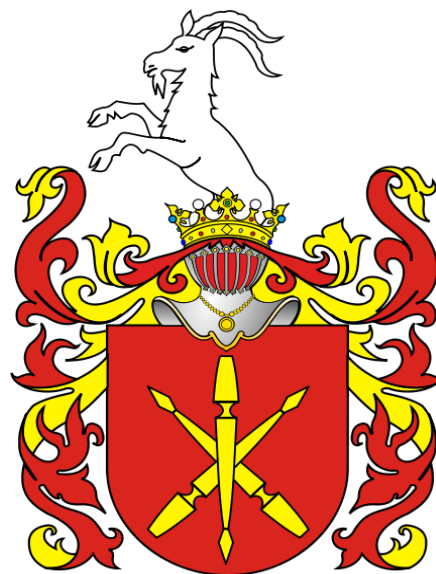
ІСТОРИЯ СЕЛА НАДИБИ

Село Надиби Старосамбірського району на Львівщині засноване, ймовірно, близько 1125 року. Перша документальна згадка про нього датована 1446 роком. У шостому томі “Словника географічного Королівства Польського і інших країв слов’янських” (1885), у статті про Надиби зазначено: “У 1446 році єпископ перемишльський Петро надав канонікам перемишльської капітули десятини в Надибах”.

До середини ХІХ ст. Надиби перебували у власності польських магнатів, спочатку Стадницьких, а потім Тхорницьких.

Герб Стадницьких

Герб Тхорницьких

Згідно з матеріалами ревізії 1692 року в с. Надиби було 54 двори, 2 млини, корчма, гуральня (спиртзавод) та церква. У ХVІІІ ст. для селян була встановлена 2-денна панщина. Однак, окрім неї мешканці с. Надиби відбували: зажин-обжин, закос-обкос, заграб-обграб, молотили 60 снопів озимини, 70 снопів – ярини, пряли по одній штуці, ходили з панськими листами і т. п. До того ж в цей час спостерігалася заміна відробітків на грошову ренту, яку селяни не завжди могли сплачувати. Так відомо, що селах Воютичі та Надиби заборгованості селян за не сплачені в 1712 – 1713 рр. чинші та данини склали 1402 зл. 1 гр. Власне так мешканці села працювали у фільварку магнатів Стадницьких. Є відомості, що у цьому фільварку було 8 голів робочої худоби (4 воли і 4 коні). Займалося місцеве населення і рибальством. В Надибах, у 1715 році зазначається 3 ставки й одна саджавка (водойма для розведення малька). Тоді одним із власників села був Леон Стадницький, який заснував тут хорошу хмелярню (броварню), на зразок чеських.

У ХІХ ст. село належало магнатам Тхорницьким. Практично в самому центрі села, у 1891 році Тхорницькі збудували палац і заклали парк, в якому було чимало рідкісних у нашій місцевості дерев, зокрема, до сьогодні у вцілілій

частині парку росте плакучий клен та тюльпанове дерево. Також вцілили деякі господарські будівлі, що належали до палацу. Після Другої світової війни у палаці була початкова школа. З 1998 року тут діє Спасо-Преображенський жіночий монастир сестер Студиток. Окрім цього, до 2008 року у приміщенні палацу проводилися богослужіння для надибської громади УГКЦ.

Палац Тхорницьких, початок 2000-х років

У 1872 р. біля села Надиви було прокладено колію Дністрянської залізниці, яка з'єднувала Хирів, Самбір, Дрогобич, Борислав та Стрий і була відгалуженням Першої угорсько-галицької залізниці. Тоді було облаштовано і залізничну станцію.

Синагога до реконструкції

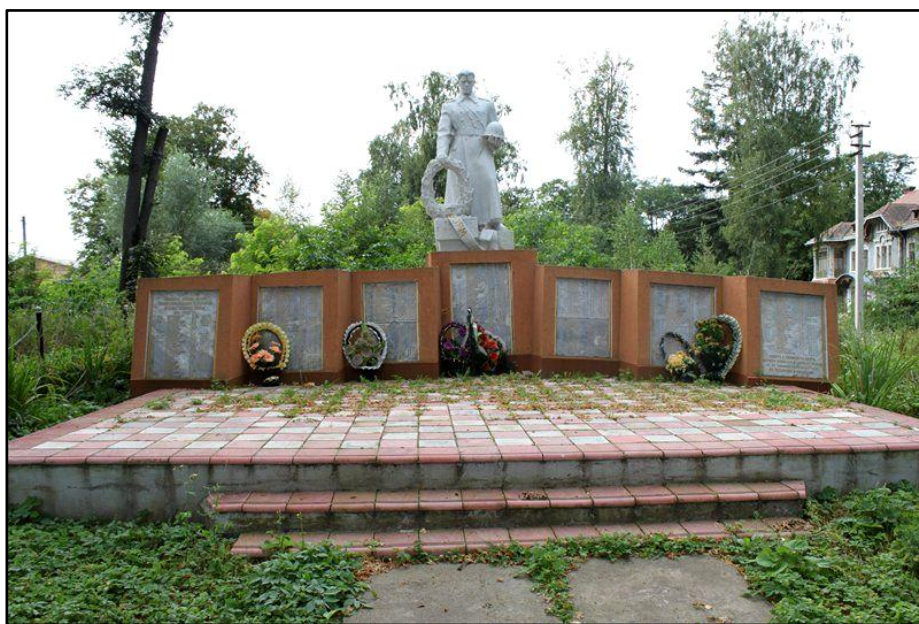
Синагога після реконструкції

Була у ХІХ ст. у Надивах і єврейська громада. До сьогодні збереглася неподалік від панського палацу мурована синагога, щоправда вона зазнала деяких реконструкцій, оскільки зараз тут функціонує млин.

У 20-хх роках ХХ ст. в селі ще функціонувала гуральня. Відомий письменник із Самбірщини Андрій Чайковський у книзі спогадів “Чорні рядки” зазначив, що це була єдина гуральня в регіоні, яка вціліла після Першої світової війни.

З часів Другої світової війни в Надибах збереглася братська могила, у якій поховано понад триста солдатів (з України, Росії, Білорусі, Литви та ін держав), які загинули в ході воєнних дій в околиці Надиб та сусідніх сіл. У 1965 році на могилі створено меморіальний комплекс.

Меморіальний комплекс на братській могилі

Перед Другою світовою війною надибські євреї виїхали із села. Після війни, у 1945–1947 рр. було виселено польське населення, замість якого із українських етнічних земель, що належать Польщі до Надиб було депортовано 106 українських родин.

У 1948 році Надиби були колективізовані – створено колгосп ім. Держинського, через деякий час його було об’єднано із колгоспом с. Сусидовичі та перейменовано на колгосп ім. Шевченка. У радянські часи в центрі села, біля Народного Дому було встановлено пам’ятник Т. Шевченкові.

1949 рік ознаменувався відкриттям, у прибудові Народного дому, бібліотеки, фонд якої у 1951 році налічував 1106 книг.

У 1957 році продовжилась депортація польського населення. Тоді з Надиб було виселено практично усіх поляків.

В 1969 році у Надибській школі вчителем біології, географії та природи на протязі трьох місяців працював відомий український правозахисник, дисидент, політик, публіцист, релігійний діяч, один із засновників Української гельсінської спілки – Іван Гель (1937–2011).

Пам'ятник Т. Шевченкові

Надибська СШ І-ІІ ступенів

У 1989 році було відкрито Успенську церкву – архітектурну пам'ятку національного значення. Зважаючи на крихітні розміри, та своєрідний ритм горизонтальних членувань святиню можна віднести до рідкісних творів народної архітектури галицької школи. Шематизми 1930-х рр. датують її 1538 або 1564 роком. Але, згідно з дослідженнями Михайла Драгана, дерев'яна тризрубна триверха церква була збудована у 1732 р. (інвентар 1830 року подає дату – 1747 рік). На одвірку була зазначена дата 1791 р., мабуть, направи. В шостому томі “Словника географічного Королівства Польського і інших країв слов'янських” (1885), у статті про Надиби згадується, що в церкві зберігалося багато візитаторських записок з 1732 р., а також старочитне рукописне Євангеліє та Мінея. Окрім цього зазначено, що церкві з давніх-давен належала чверть землі, надана ще руськими князями. Буря 1869 року завалила верхи і відремонтована будівля отримала високі двосхилі дахи. По другій світовій війні Успенська церква стояла зачиненою. В 1982 р. її було відремонтовано. Після відкриття, у 1989 році, громада спершу відновила, а пізніше, у 1991 році – оббудувала церкву зовні цеглою, знищивши унікальну пам'ятку. Насправді, Успенську церкву було розібрано з метою перевезення до Львова, до Музею народної архітектури та побуту, де її мали відбудувати і відреставрувати. Однак, чи втрапила церква туди, досі невідомо.

8 листопада 1997 року, на місці Успенської церкви було урочисто відкрито і освячено нову святиню – церкву Св. Дмитрія Солунського. Будуючи цю церкву, селяни зберегли архітектурні форми її попередниці. До середини 2000-х років височіли на церковному подвір'ї столітні липи, які колись посадили селяни довкола Успенської церкви. Однак і їх було зрізано. Ніщо більше не нагадує про давню церковцю, яка змогла перестояти чимало турецьких набігів, дві світові

війни і час радянського безбожжя, тільки дзвін, який кожного року 28 серпня, сповіщає, що настав день Успіння Пресвятої Богородиці, ніби просить: “Згадайте Успенську церкву! Згадайте... Згадайте...”. І селяни згадують: досі головне храмове свято відзначають у цей день не лише в збудованій у 2005–2008 роках громадою УГКЦ Успенській церкві, але й у церкві Св. Дмитрія, яка збудована, як вже зазначалося на місці старої Успенської церкви. Навіть день села надібчани відзначають 28 серпня, в день Успіння Пресвятої Богородиці.

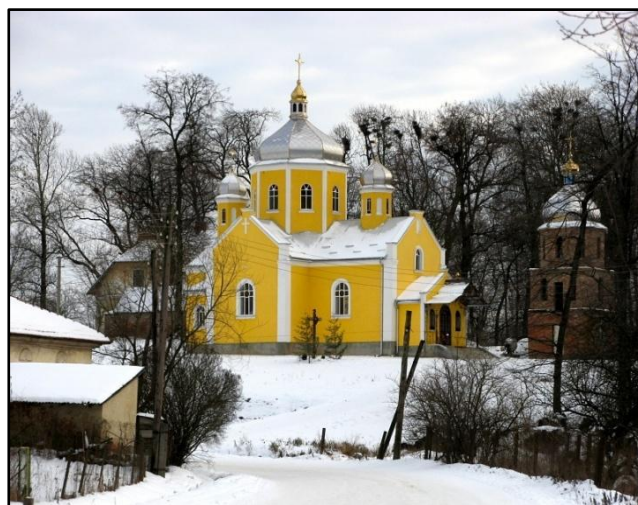
Успенська церква, 1970-ті роки

Успенська церква, 1983 рік

Церква Св. Дмитрія

Успенська церква (2005)

За останніми підрахунками, в с. Надиби проживає 1197 осіб. Територія населеного пункту – 236, 2 га., під забудову та присадибні ділянки підпадає 28,2 га., орна земля – 142 га., пасовища – 47 га. У селі є стадіон та спортивний майданчик, а також функціонує фельдшерсько-акушерський пункт. До того ж є неповна середня школа, Народний дім, бібліотека (фонд якої бл. 5 тис. од. зб.) та відділення зв'язку. Відстань до райцентру – 22 км., стільки ж до пожежної частини., до лікарні – 15 км., до місцевої ради (с. Сусідовичі) – 5 км., до обласного центру – 88 км. Дороги з твердим покриттям – 2,5 км., ґрунтові дороги – 5 км. Газифікація населеного пункту становить 99 %.

Біля села Надиби протікає річка Стривігор (Стрв'яж), у долині якої проходить туристичний маршрут "Шляхами бравого вояка Швейка". Стривігор – це невелика річка, що бере початок на висоті приблизно 500 м у низькогірських Бескидах, що у Польщі, в околицях міста Устриків Долішніх. Тече на північний схід і (частково) на схід, в околицях Самбора виходить у Верхньодністровську улоговину, в околицях села Загір'я приймає свою найбільшу притоку Болозівку (ліва, довжина 44 км), повертає на південний схід і в околицях села Долобова впадає у Дністер. Її довжина 94 км (в Україні – 77 км), площа басейну 926 км². Переважна ширина річища 10 – 20 м. Похил річки 4,4 м/км. Долина здебільшого коритоподібна, завглибшки 30 – 40 м. Заплава завширшки 1,5 – 2 км. У нижній течії річка обвалована.

Річка Стривігор в районі с. Надиби

Пасіка Михайла Романишина

Однією із теперішніх особливостей Надиб є пасіка, яку утримує місцевий житель Михайло Романиши. Вона розташована у верхній частині села, біля лісу і нараховує понад 120 вуликів. Окрім Михайла Романишина, свої пасіки, правда не значні, мають Степан Кузьо, Петро Кінаш та ін.

Що ж до Михайла Романишина, то бджільництвом він захопився, ще на початку 80-х років минулого століття. Сьогоднішня пасіка є підсумком його плідної тридцятилітньої праці.

У наш час значного поширення у с. Надиби набуло лозоплетіння. Тут ним займаються цілі сім'ї, зокрема Малецькі, Сушінці, Мельничини, Волошини та ін. Ці умільці виготовляють, підквітники, журнальні столики, плетені крісла, дивани, дитячі санки і т. п. Власне поширення цього промислу пояснюється тим, що обабіч річки Стиривігор, вдовж за течією, розкинулися значні зарослі лози, а вироби з лози непогано оцінюються, адже це ручна робота.

Щодо вихідців з Надиб, то відомо, що родом з цього села була мати відомого вченого, поета епохи Відродження, гуманіста, професора Краківського університету Григорія Самбірчика (бл. 1523–1573).

Юлія Бурко (Романишин)

Писанки Юлії Бурко

У Надибах народилася і виросла відома писанкарка Юлія Бурко (Романишин), що зараз проживає у м. Червоноград. В березні 2007 року, у Львівському музеї етнографії та художнього промислу було представлено її персональну виставку “Великодні візерунки”. А у квітні 2009 – на запрошення фундації дослідження Львівщини Юлія Бурко брала участь у Всеукраїнському святі лемківського народного мистецтва “Воскресни писанко”. Її роботи широко розійшлися по приватних колекціях в Україні і за кордоном.

Чубик Василь Васильович

НАДИБИ

Фото:

Василя Чубика

Наталії Чубик

Ярослава Іздебського

Наталії Мельничин

Володимира Ольхом'яка

Також використано
світлини із польських веб-сайтів
та вітчизняних енциклопедій

Чубик В. Надиби: короткий історичний нарис. –
Надиби, 2013.

“**Надиби**” – лаконічна ілюстрована праця, у якій розкрито історію села Надиби, від найдавніших часів до сьогодення.